

Μνήμων

Τόμ. 13 (1991)

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΝΙΚΗΤΑ ΜΑΡΑΤΟΥ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

doi: [10.12681/mnimon.418](https://doi.org/10.12681/mnimon.418)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Θ. (1991). ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΝΙΚΗΤΑ ΜΑΡΑΤΟΥ. *Μνήμων*, 13, 300-302. <https://doi.org/10.12681/mnimon.418>

της περιουσίας προσπαθώντας να διακρίνουμε αυτό που μένει απ' αυτό το ύψος κι' αυτό που γίνεται καταναλωτικό αγαθό, κεφάλαιο ή μέσο παραγωγής. Εδώ χρειαζόμαστε μια ιστορία της περιουσίας τους και των κεφαλαίων τους. Και την ιστορία της σημασίας που απέδιδαν στην περιουσία τους.

Μας μένει να προσδιορίσουμε, τέλος, την εξουσία τους, τα μέσα που διαθέτουν για να επιβάλλουν τη θέλησή τους σ' άλλες ομάδες. Πώς επηρεάζουν την κοινή γνώμη, πώς μπορούν να συγκροτήσουν πελατείες οφειλετών, μισθωτών, προμηθευτών, αγοραστών ή πωλητών.

Συστηματοποιώντας έτσι τις απορίες μας, καταλαβαίνουμε, οι υπάλληλοι των αρχείων και οι ιστορικοί που συνοδοιπορούν, πως μπαίνουμε σιγά-σιγά σε μια θάλασσα νέων ερευνών που πρέπει να γίνουν.

Σε όλα τα παραπάνω ερωτήματα, οι φάκελοι των αρχείων μας θα μας δώσουν πολλές απαντήσεις και θα μας ανοίξουν καινούργιους δρόμους. Το «άψυχο και παγωμένο» των δεσμίδων εγγράφων θα είναι ένας δρόμος για την Ιστορία του Κράτους, αυτού του φυσικού και αυθόρμητου οργανισμού, που διαμορφώνεται από ανθρώπους χωρίς αυτοί να το καταλαβαίνουν πάντα, που υπάρχει πριν απ' αυτούς και πριν αυτοί το συνειδητοποιήσουν. Ίσως συμβάλουμε σ' αυτή τη συνειδητοποίηση.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΝΙΚΗΤΑ ΜΑΡΑΤΟΥ

Αν λάβει κανείς υπόψη τη σπανιότητα αρχειακού υλικού από και για τη Λέρο, αντιλαμβάνεται την αξία που μπορεί να έχουν για την τοπική ιστορία ακόμα και μικρά, οικονομικού ενδιαφέροντος ιδιωτικά αρχεία, όπως αυτό του Νικήτα Μαράτου.

Ο Νικήτας Μαράτος (1798 - περ. 1869) γεννήθηκε στη Λέρο από πατέρα Σαντορινιό, τον Νικόλαο Σούλο, και μητέρα Λεριά, την Καλή Ποθητού. Το 1810 πηγαίνει με το θείο του στη Σαντορίνη για να εργασθεί σε φούρνο του νησιού. Λίγα χρόνια μετά τον βρίσκουμε στην Αλεξάνδρεια, ταμιά στις εκεί επιχειρήσεις των αδελφών Τσιτίσα. Το 1825 εγκαθίσταται μόνιμα στη Λέρο, όπου ασχολείται με το εμπόριο. Δημογέροντας Λέρου εκλέχτηκε το 1834.

Το προσωπικό του αρχείο βρέθηκε πρόσφατα σε σπίτι απογόνου του στη Λέρο και είναι σήμερα στην κατοχή του κ. Νικολάου Φιλιππίδη στην Αθήνα. Τα έγγραφα που περιέχει αφορούν στην πλειονότητά τους οικονομικές υποθέσεις. Ελάχιστα είναι τα έγγραφα από τη διαμονή του στην Αλεξάνδρεια.

Μια περιγραφή του αρχείου του Νικήτα Μαράτου δίνουμε στη συνέχεια (σε παρένθεση σημειώνεται ο αριθμός των εγγράφων και η περίοδος που καλύπτουν):

1. Επιστολές προς τον Νικήτα Μαράτο

α) Του Ιωάννη Μ. Γεδεών (25, 1843-1856). Πρόκειται για επιστολές του πατέρα

του Μανουήλ Γεδεών από την Κωνσταντινούπολη σχετικά με οικονομικές δΟΣΟΛΗΨΙΕΣ του με τον Ν. Μαράτο.

β) Του Νικολάου Μαράτου (75, 1848-1869). Επιστολές του γιού του Νικήτα Μαράτου από την εποχή των σπουδών του στην Αθήνα (44, 1848-1857), την Πίζα (9, 1857-1860) και το Παρίσι (2, 1864), και την εγκατάστασή του σαν οφθαλμιάτρου στο Κάιρο (20, 1866-1869).

γ) Διαφόρων (116, 1833-1868). Εκτός των οικονομικής και οικογενειακής φύσεως επιστολών υπάρχουν: μια επιστολή του Ν. Φ. Πιζάνη από την Κωνσταντινούπολη «περί αποστολής διδασκάλου εις την πατρίδα» (18.8.1837), επιστολή του ίδιου προς τους Γεώργιο Μαρκόπουλο και Νικήτα Μαράτο για την υποστήριξη από του Λερίου του Επισκόπου Λέρνης Ιερεμία, κατηγορούμενου τότε από τους Καλυμνίους (28.10.1837) και μια επιστολή του Επισκόπου Βόσνης Ιγνατίου σχετικά με μια παραγγελία αστυαλίτικης μυζήθρας του γαμπρού του Σουλτάνου Αχμέτ Φετί Πασά (15.6.1851).

II. Δικαιοπρακτικά έγγραφα

α) Ομολογίες δανείων (81, 1767-1867). Τα περισσότερα από τα έγγραφα του 18ου αιώνας σ' αυτήν την ενότητα, όπως και στις επόμενες (β - στ), ανήκουν στον Χατζη-Σταμάτη Παπουτσή Λέριο, συγγενή μάλλον της γυναίκας του Νικήτα Μαράτου, Καλής Μανόλη Ρεπατή.

β) Ομολογίες ναυτικών δανείων (17, 1759-1861).

γ) Πωλητήρια (21, 1760-1856).

δ) Προικοσύμφωνα (4, 1773, 1778 και 2 του 1827).

ε) Διαθήκες (2, 1803 και 1853).

στ) Ανταλλαγές χωραφιών (3, 1769, 1806 και 1850).

III. Διάφορα

α) Επιστολές διαφόρων αποστολών προς διαφόρους παραλήπτες (10, 1828-1867). Σε επιστολή του ο Δήμαρχος Λέρου ζητάει από τον Ισμαήλ Ραχμί Πασά τη βοήθειά του για την αντιμετώπιση της σιτοδείας που έπληξε το νησί (10.8.1854).

β) Υποθέσεις διάφορες (35, 1760-1868). Κυρίως επιτροπικά, αποδείξεις και δηλώσεις. Υπάρχουν ακόμα: πρακτικά ανακρίσεων για υπόθεση κλοπής (15.8.1833), το πρακτικό εκλογής των Νικήτα Μαράτου και Στ. Ζαμπετόπουλου στη θέση των δημογερόντων (17.3.1834) και μια έμμετρη σάτιρα «ανωνύμου πατριώτη» για την «της Λέρου των δικαστηρίων τάξιν» (1.12.1854).

γ) Σημειώσεις και λογαριασμοί (185, 1820-1869). Σημειώσεις οικονομικού περιεχομένου και λογαριασμοί σε φύλλα διαφόρων μεγεθών.

δ) Λογαριασμοί φαρμάκων (21, 1847-1863) που χορηγήθηκαν από φαρμακοποιούς και ιατρούς στην οικογένεια του Νικήτα Μαράτου.

ε) Κατάστιχα (8). Ο αριθμός φύλλων, οι διαστάσεις και τα περιεχόμενα των καταστίχων έχουν ως εξής:

1) 16 φ., 30x11 εκ. Δούναι-λαβείν κατά πελάτη για το 1825.

2) 36 φ., 32x11 εκ. Δούναι-λαβείν κατά πελάτη και κέρδη-ζημίες για την περίοδο 1825-1834.

3) 38 φ., 32x11 εκ. Κέρδη-ζημίες και δούναι-λαβείν κατά πελάτη για τις περιόδους 1834-1851 και 1833-1842 αντίστοιχα.

4) 39 φ., 31x11 εκ. Τίτλος: «Δευτέρι των βερεσεδίων οπού δίδω εις διαφόρους. 1831 Δεκεμβρίου 8». Καλύπτει την περίοδο 1831-1841.

5) 4 φ., 29x10 εκ. Λογαριασμοί διάφοροι, 1848-1849.

6) 48 φ., 13x7 εκ. Λογαριασμοί διάφοροι, 1854-1862.

7) 6 φ., 29x10 εκ. Έσοδα της κόρης του Νικήτα Μαράτου Μαρίας Π. Ρούσου, 1863-1868.

8) 87 φ., 20x13 εκ. Κατάστιχο εσόδων του Επισκόπου Σαντορίνης Γαβριήλ (1768-1814) των ετών 1769-1779, με σημειώσεις στα λευκά μέρη του (ανηψιού του) Νικήτα Μαράτου, του 1813.

ΘΕΟΔ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΡΑΤΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

Θα ήθελα να παρουσιάσω όσο το δυνατόν πιο σύντομα και κατατοπιστικά τις αρχειακές πηγές που διαφυλάσσονται στα Βαυαρικά Κρατικά Αρχεία, σχετικά με την ελληνική ιστορία των αρχών του 19ου αιώνα.

Το πρωτογενές αυτό υλικό φυλάσσεται στη Βαυαρική Κρατική Βιβλιοθήκη (Bayerische Staatsbibliothek) και στο Βαυαρικό Κεντρικό Κρατικό Αρχείο (Bayerisches Hauptstaatsarchiv)¹.

1. Η Βαυαρική Κρατική Βιβλιοθήκη και το Βαυαρικό Κεντρικό Κρατικό Αρχείο

Η Κρατική Βιβλιοθήκη αποτελείται από έξι τμήματα, από τα οποία τα δύο έχουν πολύτιμο υλικό σχετικά με τη νεοελληνική ιστορία. Το πρώτο, η «Συλλογή της Ανατολικής Ευρώπης» (Osteuropasammlung) περιέχει βοηθήματα αναφερόμενα αποκλειστικά στην περιοχή της ανατολικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης, απαραίτητα για τη σύνθεση των θεματικών εκείνων που αναδύονται από την έρευνα των πηγών.

Το δεύτερο και πιο σημαντικό, το «Τμήμα των Χειρογράφων» (Handschriften und Inkunabelabteilung), περιέχει 630 συλλογές² (Nachlässe) δημοσίων ανδρών που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στα πολιτικά πράγματα όχι μόνο της Γερμανίας, αλλά γενικότερα της

1. Για τα αρχεία του Μονάχου και της Βαυαρίας γενικά βλ. Fr. Zimmermann, «Die Strukturellen Grundlagen der Bayerischen Zentrallarchive bis zum Ausgang des 18. Jahrhunderts», στο περ. *Archivalische Zeitschrift*, Band 58, Köln-Graz 1962, σ. 44-94.

2. Βλ. αναλυτικότερα το έργο του K. Dachs, *Die schriftlichen Nachlässe in der Bayerischen Staatsbibliothek München*, Wiesbaden 1970.